

Colofon**Uitgever/directeur**

Frits Campagne

HoofdredactieRonald Ockhuysen,
Kamilla Leupen (adjunct)**Artdirector**

John Koning

Chef verslaggeverij

Michiel Couzy, Wilma Haan

SamenstellersHarry ten Asbroek (sport),
Jim Jansen (wetenschap),
Frenk der Nederlanden (buitenland),
Addie Schulte (het laatste woord),
Henk Schutten (economie)**Eindredactie**Ronald van der Horst (chef),
Vera Spaans (chef), Peter van den Berg,
Elaine Besselink, Ingrid Brouwer,
Johan Hoekstra, Theo van Rhijn,
Merel Straathof, Noor Tonkens**Verslaggeverij**Hans van der Beek,
Peter van Brummelen, Ton Damen,
Roelf Jan Duin, Jan Pieter Ekker
(coördinator kunst en media),
Loes de Fauwe, Lorianne van Gelder,
Jop van Kempen, Marc Kruyswijk,
Patrick Meershoek, Maarten Moll,
Laura Obdeijn, Hanneloes Pen,
Rob Rombouts, Malika Sevil,
Dick Sintenie, Maxime Smit,
Vincent Smits, Bas Soetenhorst,
Herman Stil, Corrie Verkerk,
Hiske Versprille, Erik Voermans,
Paul Vugts, Marcel Wiegman,
Bart van Zoelen**Politiek**

Hanneke Keultjes

PSJudith Zilvermit (chef),
Rita Schroën (coördinator PS de Wereld),
Corrie Gerritsma, Coby Joustra,
Willeke Keulen, Mijntje Klipp, Floor Koop,
Joep School**Digitaal**Christjan Knijff (chef),
Merijn Henfling (chef), Maarten van Dun,
Nicole Kroes, Rob van Leeuwen,
Priscilla Tienkamp, Josien Wolthuisen**Vormgeving**Henk Koetzier, Menno de Koning,
Tessa Mansvelders, Dick Okker,
Marieke van de Schootbrugge
(productiecoördinator), Yvonne Smit**Beeldredactie**Joost van Weerdenburg (coördinator),
Jaap Augustinus, Floris Lok,
Jorris Verboon (graphics), Eva de Vos,
Chantal van Wessel (graphics)**Secretariaat**

Marrit Boomsma, Madelon Kranenburg

Administratie

Jetty Smit

AgendaTineke Vos (coördinator),
Anne-Rose Bantzingier,
Jeannette Bouwer**Ict**

Arjan de Bruijn, Frans den Hartog

MedewerkersMichiel van den Berg, Hanna Bijl,
Megan Bos, Philip Bueters,
Marjolijn de Cocq, Jonah Freud,
Floor de Goede, Mickelle Haest,
Harold Hamersma, Anne Hamers,
Nienke van den Hoek, Caroline Jonker,
Hanco Kolk, Hein de Kort,
Marchien Kuijken, Samuel Levie,
Liza van Lonkhuyzen,
Kim van der Meulen, Jacques Moeraert,
Willemijn Mooijman, Jet van Nieuwkerk,
Joojse Noordhoek, Jasper Piersma,
Gitima van der Putten, Mark Retera,
Paul van der Steen, Thomas Sijtsma,
Kees van Unen, Thaloen Verweij,
Peter de Wit**Columnisten**Yasmina Aboutaleb, Mano Bouzamour,
Sander Dikhoff, Johan Fretz,
Johan Goossens, Theodor Holman,
Ronald Hooft, Janneke van der Horst,
John Jansen van Galen,
Dick van der Leeq, Steven Pont,
Felix Rottenberg, Derk Sauer,
Roos Schlikker, Jaap Seidell,
Henk Spaan, Karin Spaink, Anne-Mei The**Autoriteit** De worsteling met hiërarchie is een nawee van de jaren zestig

We zoeken een nieuw soort

De autoriteitscrisis waarin we lijken te verkeren, is in wezen een groeistuip, zegt Paul Verhaeghe. We zijn op weg naar een nieuwe, niet-patriarchale vorm.

LORIANNE VAN GELDER

We hebben een autoriteitsprobleem in het Westen. Het speelt al langer, maar het wordt steeds nijpender. Leraren hebben geen autoriteit meer, ouders niet, politieagenten niet en politici staan helemaal onderaan de ladder.

Wat te doen? Allereerst het boek *Autoriteit* van de Vlaamse klinisch psycholoog en psychoanalyticus Paul Verhaeghe (59) lezen. Verhaeghe is een geliefd en gerespecteerd denker. Toen hij vorig jaar een praatje hield in De Balie was het buiten dertig graden en speelde Spanje tegen Nederland op het WK in Brazilië. Dan komt niemand, dacht de organisatie. Maar ze hadden het fout. De populair-wetenschappelijke schrijver, met boeken op zijn naam over identiteit (*Identiteit*, 2012) en liefde (*Liefde in tijden van eenzaamheid*, 1998) heeft een trouwe schare liefhebbers.

Voor *Autoriteit*, maandag gepresenteerd in Paradiso, nam hij de tijd om de oorsprong van autoriteit uit te zoeken en – daarom duurde het schrijven van het boek wat langer – een oplossing aan te dragen.

Nederlanders vinden vooral het hoofdstuk over opvoeding en onderwijs interessant. Vlamingen spreken het deel over politiek en autoriteit aan. Hoe verklaart u dat?

"Ik denk dat we in België minder problemen hebben met opvoeden en onderwijs. En ik ben wat bekender in België, dus de Vlaamse politici zullen zich eerder aangevallen voelen door wat ik schrijf."

U schreef eerst over identiteit en hoe die wordt gevormd door ideologie. Hoe kwam u van identiteit bij autoriteit?

"Ik heb identiteit begrepen als een samenspel van vier belangrijke verhoudingen ten aanzien van andere mensen. De verhouding tegenover het andere geslacht, tegenover de andere gelijke, tegenover zichzelf en haar of zijn lichaam, maar ook de verhouding ten opzichte van de autoriteiten. De autoriteit bepaalt bijvoorbeeld hoe je je tegenover het andere geslacht kunt verhouden. De autoriteit stelt de norm."

Heeft u zelf een autoriteitsprobleem?

"Als student had ik het zeker. Ik behoor tot de generatie studenten die de straat op gingen om de klassieke machtsverhoudingen omver te gooien. Het heeft de universiteit hervormd. Dat was ook nodig."

"In mijn onderzoek zag ik dat in de tijd iets verkeerd loopt op het vlak van autoriteit. De oplossingen die in Europa de kop opsteken om autoriteit te herstellen, gaan vooral over terugkeren naar de conservatieve toestanden van vroeger. Dat willen we niet en het is ook dom. Ik wil in mijn analyse andere oplossingen aandragen. Het duurde even voordat ik een alternatief had gevonden."

Paul Verhaeghe: 'Natiestaten begrijpen het niet. Die willen een opgelegde participatiemaatschappij.'

FOTO CATHARINA GLOGOWSKI

Wat duurde langer: begrijpen wat autoriteit is of oplossingen vinden voor ons autoriteitsprobleem?

"Toen ik het eenmaal begreep, aan de hand van het essay *What is authority* van de Duits-Joodse filosoof Hannah Arendt, had ik snel een oplossing. Zij legt autoriteit uit als een driedelige structuur: iemand onderwerpt zich aan een ander, vrijwillig, op basis van een geloof dat ze delen. Dat geloof was tot voor kort het patriarchaat, maar daar geloven we niet meer in. Dat herstellen zou dus geen goed idee zijn. De oplossing ligt in het vinden van iets dat de plaats van het patriarchaat kan innemen en dat

leg ik in handen van een hele groep."

Als u het heeft over autoriteit, heeft u het niet over macht, begreep ik.

"Macht is niet driedelig, maar tweeledig: iemand heeft macht over iemand anders omdat hij sterker of rijker is en kan dus een gedwongen onderwerping opleggen. En macht is uitgesteld geweld, er is altijd de dreiging."

Maakt het Westen een autoriteitscrisis door?

"Ik denk dat we verder zijn. We zitten volop in de nieuwe oplossingen. Veel steden hebben het al begrepen: zij gaan naar een bottom-up democratie, waarin de burgers zich organiseren. Natiestaten begrijpen het nog niet. Die willen een opgelegde participatiemaatschappij en dat werkt niet. Dat betuttelende is doorgestoken kaart: je moet het zelf doen maar krijgt de financiën en de autonomie niet."

'Kinderen opvoeden en onderwijzen zonder hiërarchie, dat gaat echt niet'

Het onderwijs kampt ook met een autoriteitsprobleem. Heeft het dat niet ook aan zichzelf te danken, als een uitvloeisel van de anti-hiërarchische revolutie van de jaren zestig?

"Daar moeten we mee oppassen. De sixties krijgen tegenwoordig van alles de schuld. Terwijl die autoriteitsprobleem veel verder teruggaat, tot aan de Verlichting. Nietzsche zei al dat het christendom dood is, maar dat zijn schaduw nog over ons valt. In de jaren zestig verdween die schaduw en sinds tien jaar zijn de kerken leeg."

"Ook het onderwijs heeft afgerekend met het patriarchaat, maar dat is terecht. De denkfout die wordt gemaakt is dat autoriteit per definitie patriarchale autoriteit moet zijn. Onderwijs en opvoeding zonder autoriteit gaat niet, maar het hoeft zeker geen patriarchale autoriteit te zijn."

Kan dat niet, onderwijs zonder autoriteit?

gezag

“Probeer u zich dat maar eens voor te stellen: gaan die kindertjes zichzelf iets leren? Gaan ze vanzelf hun medeleerlingen niet pesten? Zullen ze vanzelf respect tonen voor kinderen met een andere huidskleur of een fysiek gebrek? Nee hoor. Je kunt niet opvoeden zonder hiërarchie.”

Toch is het niet alsof het een bewust proces is geweest om af te rekenen met alle autoriteit.

“Nee, er is ook geen schuldige aan te wijzen. En dat patriarchaat, daar móest mee worden afgerekend. Alleen al omdat de helft van de bevolking, de vrouwen, er onder leed. Maar er moet dan wel een alternatief komen voor die autoriteit. Een van de pijnpunten in het onderwijs is dat het beetje autoriteit dat er nog is bij de leerkrachten wordt weggenomen door de ouders. Treedt een leerkracht streng op, dan staan de volgende dag de ouders op de stoep, die verhaal komen halen bij de docent. Zij nemen zo zijn autoriteit weg.”

Sommige mensen hebben van zichzelf autoriteit.

“Dat is iets anders, dat is charismatisch leiderschap, geen autoriteit. Als een leider wegvalt, valt de structuur als een plumpudding in elkaar. Toen Pim Fortuyn werd vermoord, was er ook niets meer over van zijn partij. Andersom werkt het ook. Een domein heeft autoriteit vanuit zijn functie, maar als hij uit die functie wordt weggehaald, heeft hij zelf geen autoriteit meer. Het domineeschap blijft echter wel zijn autoriteit behouden.”

Wat is uw alternatief voor het herstel van autoriteit?

“Vroeger lag de autoriteit van de opvoeding bij de ouders. De moeder was veel aanwezig, de vader kwam op een bepaalde tijd thuis. Nu zijn beide ouders veel afwezig. Wie voedt er dan het kind op? Er is op zich niets mis met naar de crèche gaan, die kinderen zijn vaak socialer, maar dat kind wordt wel opgevoed door zes of zeven mensen. Die groep is de nieuwe autoriteit, op voorwaarde dat ze allen geloven in dezelfde normen en waarden. Daar moet je afspraken over maken.”

“Zo zouden ouders meer samen met de school het kind moeten opvoeden, in plaats van elkaar te bestrijden. Als de school andere opvattingen heeft dan uzelf, verander dan van school. Dat is echt de enige optie. Voed een kind niet op met veel verschillende opvattingen, dat is niet goed voor een kind.”

Steeds meer ouders hebben moeite met opvoeden.

“Kinderen hebben inderdaad vaker moeilijkheden met autoriteit. Ze krijgen ontzettend veel vrijheid als ze jong zijn en worden ineens beknod als ze gaan puberen. Dan worden ze aangepakt via macht, inperking, dreigementen. En dan krijg je alleen maar meer moeilijkheden.”

Er wordt wel eens gezegd dat afkalvende autoriteit en aanzien samenhangen met feminisering: van het onderwijs, de rechtspraak tot de medische wereld.

“Men ziet iets wat correct is, maar heeft de verkeerde verklaring. Het heeft niets met een toename van vrouwen te maken, het is vaak dat die beroepsgroepen al bezig zijn hun autoriteit te verliezen. Het is een seksistische verklaring en zij klopt niet.”

Paul Verhaeghe: *Autoriteit De Bezige Bij, 272 blz, €19,90.*

Solidariteitsbelasting

Nederland wordt nu ook overspoeld door vluchtelingen. Gedeeltelijk economische vluchtelingen, maar vooral mensen die vluchten voor een verschrikkelijke (burger)oorlog. We moeten mensen in nood helpen. Liefst zo veel mogelijk. Elke euro die we investeren in hulp moet maximaal rendement hebben. Al dat geld moet ergens vandaan komen.

Het kabinet is nu onder de Nederlanders meevallers aan het verdelen, zonder de kosten voor de opvang van de vluchtelingen te hebben begroot. Er komt dus een moment dat het kabinet weer moet bezuinigen. Dat gaat altijd ten koste van de zwakkeren in onze samenleving.

Daarom stel ik voor de kosten voor de opvang van de vluchtelingen te financieren door een verhoging van de inkomstenbelastingen voor iedereen die meer verdient dan veertigduizend euro. En dan naarmate het inkomen stijgt een groter percentage. Een solidariteitsbelasting. Geen ja-loeziebelasting, zoals de VVD al snel roept.

De Nederlandse armen kunnen die paar euro niet missen. De midden-, hoge en superhoge inkomens wel! De mensen die het beter hebben getroffen, moeten nu hun hart laten spreken.

Tom Heijnen, Amsterdam

Asielzoekers

Er mag werkelijk niets ten nadele van de asielzoekers worden gezegd. In het grootste opvangcentrum voor vluchtelingen in Duitsland worden meisjes en vrouwen door mede-asielzoekers verkracht. Ook is sprake van dwangprostitutie. Er is ernstig geweld tussen Albanese bendes en groepen uit Eritrea en Somalië.

In een uitgelekte brandbrief aan politici kaarten vier welzijnsorganisaties de misstanden aan. Volgens hen beschouwen de mannen alleen reizende vrouwen als loslopend wild. Ze betreuren dat de brandbrief is uitgelekt, want neonazifora maken er gebruik van.

Waarom mocht dat niet naar buiten worden gebracht? Waarom ben je meteen een neonazi als je dit afkeurt?

Henk Hendriks, Amsterdam

Samsom socialist?

Diederik Samsom presteerde het in een interruptie de heer Roemer belachelijk te maken met het SP-vorstel de btw met twee procent te verlagen. Hij maakte een treurige vergelijking met de prijsverlaging als je een Porsche koopt en een brood. Een Porsche koop je trouwens niet elke dag, dagelijkse boodschappen en andere zaken, zoals kleding, meubilair en dergelijke worden ook regelmatig aangeschaft en voor de gemiddelde consument loopt dat behoorlijk op. Elke procent btw-verlaging telt dan mee.

Wat een geweldige volksvertegenwoordiger hebben we toch in Samsom, hij snapt er echt niets van. Hij is totaal besmet met het VVD-neoliberalisme.

Jaap Scholte, Castricum

Amstelhuis

Mooi artikel, donderdag in *Het Parool* over het Amstelhuis, wooncomplex voor ouderen. Mooie huurwoningen, maar hoezo toplocatie? Alleen als je goed ter benen bent en je hele kennissenkring ook. Het GVB denkt daar toch anders over. Waar blijft de tramhalte van lijn 3?

De enige tram die voor de deur stopte, is wegbezuinigd omdat de werkende mens één of twee minuten tijdswinst had of zo iets. Zij kunnen nu twee minuten langer slapen.

Helma Schreurs, Amsterdam

Felix Rottenberg

De drijfveren van Klaver

Een treffende zin uit het onlangs verschenen boekje van GroenLinks-leider Jesse Klaver: ‘Zelfs de grootste politieke talenten staan soms met de mond vol tanden.’ Klaver beschrijft dat hij dit soort momenten ook heeft gehad. Dat adviseurs hem vroegen: ‘waarom zit je in de politiek?’ en dat hij stilviel.

Het doet denken aan een historisch interview met Edward Kennedy in 1979, toen hij zich kandidaat stelde voor het presidentschap van de VS. Een bevriende journalist van CBS legde hem de vraag voor ‘Why do you want to be president?’ Er volgde een stotterend antwoord, dat het begin van zijn nederlaag inluide.

Klaver wil voorkomen dat hij meegesleept wordt in het meningencircus. Daarom heeft hij in rap tempo een boek geschreven waarin hij een oprechte poging doet zijn visies te formuleren. Klaver is de aanklager van het economisme, de term die hij heeft gemunt voor het reduceren van politiek tot een rekensom. Besturen beperkt zich dan tot boekhouden voor gevorderden. Klaver benoemt scherp de invloed die het heeft op politiek:

‘strategische, op macht gebaseerde beslissingen worden steeds vaker gepresenteerd als administratieve regelingen.’

Hij illustreert dit door uitvoerig stil te staan bij het functioneren van het Centraal Planbureau (CPB), dat alle plannen van politici toets op haalbaarheid en effecten. Dankzij het voormalige GroenLinks-Kamerlid Kees Vendrik kon de partij jarenlang de toetsterreure van het CPB aand.

Klaver beschrijft bepalend hoe hij in 2012 zijn eerste doorrekening maakt en aan de slag gaat met een Excelsheet met vierhonderd regels vol maatregelen en regels. Het is goochelen met tabellen. Alles valt gunstig uit: werkgelegenheid en de uitstoot van CO₂ bijvoorbeeld. Alleen met onderwijs gaat het mis. GroenLinks investeert veel in onderwijs, maar de bijdrage van deze investering aan de economische groei is desastreus.

Klaver memoreert hoe in een ander rapport van het CPB wordt berekend dat zittenblijven de overheid jaarlijks een half miljard ‘kost’, dus een grote behoefte aan leraren en klassen tot gevolg heeft. De betekenis van zittenblijven krijgt geen enkele

aandacht. Terwijl herkansing in het onderwijs essentieel is.

Bij het lezen van Klavers analyse over de dominantie van het CPB schiet me een oud plan te binnen. Waarom heeft Nederland geen twee CPB’s, zoals Duitsland? Die inhoudelijk met elkaar concurreren – waardoor het wetenschappelijke, dus ook ideologische debat niet wordt geëlimineerd. Klaver schrijft in zijn boek: ‘Hou vast aan je drijfveren, aan je missie en onderzoek deze

In zijn boek doet hij een oprechte poging zijn visies te formuleren

steeds opnieuw.’ Als hij woord houdt en blijft schrijven, kan Klaver uitgroeien tot een eminent politicus: schrijven scherp het denken en voorkomt dat een politiek leider door de waan van de dag wordt opgeslokt.

Jesse Klaver - *De mythe van het economisme, pleidooi voor nieuw idealisme. De Bezige Bij, €19,90.*

f.rottenberg@parool.nl

Hein de Kort

Bijwerking antidepressivum: neiging tot zelfmoord